

บทที่ 7

อาณาจักรจัมปา (ต่อ)

ในศตวรรษที่ 7 เป็นช่วงเวลาอาณาจักรจัมปามีความเจริญค้ำกิลปะ มีหลักฐานปรากฏให้เห็นอยู่ในบริเวณเมืองมิเชิน (Misón) และตราเกี้ยว (Tra-Kieu) และบริเวณเมืองกวางนันทวย โดยเฉพาะเมืองมิเชินนี้ยังคงมีอยู่ ส่วนเมืองตราเกี้ยวนี้คงเหลือแต่ฐานเท่านั้น สิ่งก่อสร้างที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาค้ำกิลปะ ที่ได้รับอิทธิพลจากกิลปะอินเดียนี้ ได้สร้างขึ้นในสมัยของพระเจ้าประกาศธรรมะ (Prakasadharmā) ขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 653 ทรงพระนามว่าวิครานตวรมัน (Vikrantavarman) และสมัยนี้เองได้มีการนับถือลัทธิบูชาพระวิษณุ (ไวษณพิกาย) เป็นครั้งแรกในอาณาจักรจัมปา¹ สมัยนี้ได้ส่งคณะทูตไปเจริญพระราชไมตรีกับประเทศจีน

ต่อมากลางคริสต์ศตวรรษที่ 8 จีนหยุดการกล่าวถึงลัทธิ ซึ่งเป็นระยะเดียวกันกับศูนย์กลางที่สำคัญของอาณาจักรจัมปา ย้ายจากกวางนัมไปสู่ Panduranga (Phan-rang) และ Kauthara (Nha-trang) และราชวงศ์ที่ขึ้นมาอำนาจในตอนนั้น คือราชวงศ์ที่ 5 ปกครองระหว่าง ค.ศ. 758-859 ในสมัยนี้เกิดความเชื่อที่ว่า กษัตริย์ที่สิ้นพระชนม์ไปแล้วจะไปรวมอยู่กับพระเจ้าที่เป็นที่นับถือ สมัยนี้ได้แก่พระคิเว ลัทธิไศวะนิกาย (Saivism) บูชาพระเจ้าในรูปของลึงค์ (Linga) ซึ่งได้รับการประดิษฐ์อย่างประณีต

ในระยะคริสต์ศตวรรษที่ 8 ตอนหลัง เป็นระยะที่อาณาจักรจัมปาประสบความวุ่นวาย เพราะถูกชาวโจมตี ใน ค.ศ. 774² ชาวได้ทำลายสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น Po Naga ที่นาตรัง (Nha trang) อีก 3 ปีต่อมา กองทัพชาวได้ทำลายวัด ากล ๗ เมืองหลวงวีระปุระ (Virapura) ซึ่งถูกยึดเช่นกัน เหตุการณ์ผ่านมาจนถึงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 9 ตอนต้น ซึ่งจัมปาลู่ในสมัยพระเจ้าหริวรมันที่ 1 (Harivarman 1) จามได้ยกกองทัพไปโจมตีกัมพูชาบ้าง ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 แห่งกัมพูชา

1. D.G.E. Hall, A History of South-East Asia, p. 173

2. Ibid, P. 174

ค.ศ. 854-893 สมัยพระเจ้าอินทรวรมันที่ 2 (Indravarman II) แห่งราชวงศ์ที่ 6 ของประวัติศาสตร์อาณาจักรจัมปา ในสมัยนี้ดินแดนทางเหนือได้กลับมา มีความสำคัญอีก มีเมืองหลวงชื่อ อินทปุระ (Indrapura) พระองค์ทรงหันเหความสัมพันธ์กับจีน นักประวัติศาสตร์จีนได้กล่าวถึงจัมปาในชื่อใหม่ คือ Chang - Cheng (มีความหมายว่า "The Chan City" หรือชื่อสันสกฤตว่า จัมปาปุระ (Champapura) สมัยพระเจ้าอินทรวรมันที่ 2 นี้ เป็นเวลาที่จัมปามีความสงบ พุทธศาสนานิกายมหายานเจริญรุ่งเรืองมีศาสนสถานเช่น วัดและโบราณสถาน ซึ่งเหลือเพียงซากปรักหักพังในบริเวณดงเตื่อง (Dong-Duong) (ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองมิเซิน Misôh) แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางด้านศาสนาในสมัยนั้น พระองค์ทรงทำนุบำรุงด้านศาสนา มาก โดยสร้างสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีศิลาจารึกกล่าวถึงการบริจาคทานให้แก่วัดด้วย นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานที่กล่าวว่า เป็นสมัยแรกที่พุทธศาสนานิกายมหายานได้ก่อตั้งขึ้นในจัมปา

สมัยต่อมา ในรัชกาลของพระเจ้าชัยสิงหวรมันที่ 1 (Jaya Sinhavarman I) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชาวเขมรอย่างดี ได้มีผลทำให้ศิลปะชวามมีอิทธิพลเหนือศิลปะจัมปา ซึ่งเห็นได้ในระยะคริสต์ศตวรรษที่ 10

ในระยะคริสต์ศตวรรษที่ 10 นี้เอง เป็นช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญขึ้นในบริเวณเขตแดนทางตอนเหนือ เนื่องจากใน ค.ศ. 907 ราชวงศ์ถังได้เสื่อมอำนาจลง และพวกอันนัม (Annamites) ได้ถือโอกาสนี้รวมตัวกันเป็นปึกแผ่น ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าอินทรวรมันที่ 3 แห่งจัมปา (ค.ศ. 918-959) แต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบกระเทือนแก่จัมปามากนักในสมัยนี้ สมัยต่อมา คือ สมัยพระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 1 (Jaya Indravarman I) ทรงส่งคณะทูตพร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้าจักรพรรดิฉินองค์แรกของราชวงศ์ซ่ง (Sung) ซึ่งขึ้นมาปกครองแทนราชวงศ์ถังที่เสื่อมอำนาจลง ได้มีการส่งทูตเข้าไปยังราชสำนักจีนหลายครั้ง ในระหว่าง ค.ศ. 962-971 แสดงให้เห็นว่า ทั้งจัมปาและจีนได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ต่อมา ค.ศ. 972 กษัตริย์ของจัมปาทรงพระนามว่า พระเจ้าปรเมศวรวรมัน (Paramesvaravarman) ดังปรากฏพระนามในหลักฐานของจีน สมัยนี้ความสัมพันธ์ระหว่างจัมปาและจีนยังเป็นไปด้วยดี มีการส่งทูตไปยังราชสำนักจีนหลายครั้งเช่นกัน ใน

ระหว่าง ค.ศ. 972-979 ความยุ่งยากของจัมปาได้เริ่มก่อตัวขึ้นในรัชกาลนี้ เพราะพระเจ้าปรเมศวรธรรมัน ทรงเป็นกษัตริย์จัมปาพระองค์แรกที่ได้เกี่ยวข้องกับอาณาจักรโคโคเวียต¹ (Dai Co Viet) ซึ่งเป็นอาณาจักรแรกที่ตั้งคนขึ้นเป็นอิสระจากจีน มูลเหตุของความยุ่งยากเกิดขึ้นเนื่องจากกษัตริย์องค์แรกของราชวงศ์ Dinh แห่งอาณาจักรโคโคเวียตได้ถูกปลงพระชนม์ ใน ค.ศ. 979 กษัตริย์แห่งราชวงศ์โง (Ngo) ซึ่งหนีไปอยู่จัมปา ได้ขอให้พระเจ้าปรเมศวรธรรมันช่วยเหลือให้พระองค์ขึ้นครองอาณาจักรโคโคเวียตแทนกษัตริย์ราชวงศ์ Dinh ดังนั้น กองทัพเรือของจัมปาจึงเดินทางไปยังเมืองฮัว ลู (Hoa-lu) เมืองหลวงของราชวงศ์ Dinh ใน ค.ศ. 979 แต่กองเรือได้ถูกพายุอัปปางลงเสียก่อน

ในปีต่อมา ขุนนางตระกูลสูงนามว่า แลฮวน (Lé Hoan) ได้ขึ้นครองอาณาจักรโคโคเวียต และตั้งราชวงศ์ Le ขึ้น สมัยนี้ได้มีการส่งคณะทูตไปยังจัมปา เพื่อให้จัมปายอมรับพระองค์ในฐานะกษัตริย์แห่งอาณาจักรโคโคเวียต แต่พระเจ้าปรเมศวรธรรมันได้จับคณะทูตขังคุก พระเจ้าแลฮวนจึงยกทัพมาโจมตีจัมปา พระเจ้าปรเมศวรธรรมันถูกปลงพระชนม์ เมืองหลวงอินทปุระถูกทำลายใน ค.ศ. 982² กษัตริย์พระองค์ใหม่ทรงพระนามว่าพระเจ้าอินทธรรมันที่ 4 จึงต้องทิ้งเมืองอินทปุระไปอยู่ทางภาคใต้ของประเทศ และ ค.ศ. 985 ได้ขอความช่วยเหลือจากจีน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ

ในระยะนี้คนเหนือของจัมปา มีชาวตวนนามว่า ลู๊กตอง (Luu Ky-Tong) ได้ตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้น แลฮวนไม่สามารถจะปราบปรามได้ ในปี ค.ศ. 986 พระเจ้าอินทธรรมันที่ 4 สิ้นพระชนม์ลง ลู๊กตองจึงตั้งตนเป็นกษัตริย์แห่งจัมปา และส่งสาส์นไปยังราชสำนักจีนเพื่อให้ยอมรับฐานะของตน การที่ลู๊กตองมาปกครอง ทำให้ชาวจามเป็นจำนวนมากหลบหนีไปอยู่ที่เกาะไหหลำ และที่แคว้น กวางจิ่ว (Kouang-Tcheou)

ใน ค.ศ. 988 ชาวจามรวมกันโค่นกษัตริย์นำชาวพื้นเมืองที่เข้มแข็ง ตั้งตนเป็นใหญ่อยู่ที่เมืองวิชัย (Vijaya)³ (แคว้น Binh-Dinh ปัจจุบัน) หอคือลู๊กตองสิ้นชีวิตลง ใน ค.ศ. 989 ผู้นำชาวพื้นเมืองของจัมปาได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า

1. G. Coedes, The Indianized States of Southeast Asia, P. 124

2. Ibid.

3. G. Coedes, op.cit., p. 125

พระเจ้าหริวรมันที่ 2 (Harivarman II) เป็นราชวงศ์ที่ 7 แห่งประวัติศาสตร์ชนชาติจาม ได้มีการติดต่อกับจีนอีก และเมืองหลวงได้ย้ายกลับมาอยู่ที่เมืองอินทระตามเดิม โดยได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์เสียใหม่ แต่ครองราชย์ได้ไม่นาน พวกอันนัมได้มาก่อกวนทางตอนเหนือของจัมปาสิก ค.ศ. 990 จึงเกิดการปะทะกันระหว่างพระเจ้าหริวรมันที่ 2 กับแลสวณ และพระเจ้าหริวรมันที่ 2 ก็เคยยกทัพรุกเข้าไปในดินแดนของอันนัมเช่นกัน ในระหว่าง ค.ศ. 995-997 เหตุการณ์วุ่นวายนี้ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยกษัตริย์จามองค์ต่อมา

กษัตริย์จามองค์ต่อมาจากพระเจ้าหริวรมันที่ 2 ตามหลักฐานที่ได้ปรากฏพระนามไม่สมบูรณ์ว่า Yang Pu Ku Vijaya Sri ----- ค.ศ. 1000 ทรงย้ายเมืองหลวงจากอินทระไปตั้งเมือง Vijaya และได้ส่งคณะทูตไปยังราชสำนักจีนใน ค.ศ. 1004-1005 เหตุการณ์ต่อมา อาณาจักรจัมปาทั้งกรุงถูกอันนัมรบกวนดินแดนทางตอนเหนืออยู่เสมอ ๆ

ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 จัมปาประสบปัญหาความวุ่นวายหนัก เพราะได้สูญเสียดินแดนทางตอนเหนือให้แก่อันนัม กษัตริย์จามระบอบนี้ต้องพยายามเจริญพระราชไมตรีกับจีนใน ค.ศ. 1030 กษัตริย์จามได้เจริญพระราชไมตรีไปยังพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (Suryavarman I) แห่งอาณาจักร Angkor ด้วย 1 ทั้งนี้เพราะหวังที่จะหาผู้ช่วยเหลือ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ใน ค.ศ. 1044 ตรงกับสมัยพระเจ้าชัย สิงหวรมันที่ 2 (Jaya Sinhavarman II) พวกอันนัมรุกรานหนัก จัมปาเสียหายมาก เมืองหลวงวิชัยถูกยึด กษัตริย์จามถูกตัดศีรษะ กษัตริย์ของอันนัมคือ หลี่ ไท โทน (Li Thai-ton) ได้กวาดต้อนนางสนมกำนัลของพระเจ้าชัย สิงหวรมันที่ 2 กลับไปด้วย

ต่อมาสมัยราชวงศ์ที่ 8 ของจัมปา ผู้ก่อตั้งเป็นนักรบมาจากตระกูลขุนนางชั้นสูง ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า พระเจ้าชัยปรเมศวรวรมันที่ 1 (Jaya Paramesavara varman I) พยายามทำให้อาณาจักรจัมปาฟื้นตัวขึ้น และพยายามทุกวิถีทางที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีกับพวกอันนัมและจีน โดยส่งคณะทูตเข้าไปเจริญพระราชไมตรีกับจีนใน ค.ศ. 1050-1056 และกับอาณาจักรโคโคเวียต ใน ค.ศ. 1042-1060

ค.ศ. 1061 ในสมัยพระเจ้ารุทรวรมันที่ 3 (Rudravarman III) ได้พยายามหาไมตรีกับพวกอันนัม โดยวิธีส่งทูตเข้าไปเรื่อย ๆ แต่เหตุการณ์ก็ไม่ได้ดีขึ้น จึง

เปลี่ยนมาตระเตรียมกำลังเพื่อโจมตีอาณาจักรโคโคเวียต ใน ค.ศ. 1068 ทรงยกทัพ
เข้าโจมตีอาณาจักรโคโคเวียต แต่พระเจ้าหลี่ ทัญ โทน (Li Thah Tôn) ก็ตอบโต้
ในทันที โดยยกกองทัพเรือมาโจมตีจัมป๋าง พระเจ้าหลี่ ทัญ โทน ยึดเมืองหลวงได้
พระเจ้ารุทรวรมันที่ 3 ต้องหลบหนีไป แต่ในที่สุดก็ถูกจับเป็นเชลยขณะหนีไปอยู่ในเขตกัมพูชา
และถูกส่งไปอยู่ตังเกี๋ย หลังจากได้ชัยชนะแล้ว พระเจ้าหลี่ ทัญ โทน ก็ได้จัดพิธีฉลองชัย
ชนะอย่างมโหฬารภายในราชสำนักจาม

ต่อมา ใน ค.ศ. 1069 พระเจ้าหลี่ ทัญ โทน ได้ปลดปล่อยพระเจ้ารุทรวรมัน
ที่ 3 ตลอดจนแม่เหล็กและพระราชโอรส ธิดา ให้เป็นอิสระ โดยมีข้อเสนอว่า จะส่งยอมยก
แคว้น 3 แคว้น ทางตอนเหนือของจัมป๋างเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน¹ (ปัจจุบันคือบริเวณ Quang-
Binh และ Quang-Tri) เราไม่อาจทราบได้ว่า หลังจากทรงได้รับอิสระแล้ว
พระเจ้ารุทรวรมันที่ 3 ได้กลับมาใช้อำนาจเช่นเดิมเหนืออาณาจักรจัมป๋างหรือไม่ ทราบแต่
เพียงว่า ได้สิ้นพระชนม์ลงในปี ค.ศ. 1074 พร้อม ๆ กับราชวงศ์ของพระองค์ก็ได้สิ้นสุด
ไปด้วย

ต่อมาเป็นสมัยเจ้าชาย Thang ซึ่งเป็นผู้สถาปนาราชวงศ์ที่ 9 ขึ้น และได้ขึ้น
เป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า พระเจ้าหริวรมันที่ 4 (Harivarman 4) ตั้งแต่เริ่มรัชกาล
ทรงขับไล่กองทัพอันเข้มที่รุกรานออกไป ต่อมาทรงรบชนะกองทัพขอม และรุกเข้าไปถึงฝั่ง
แม่น้ำโขงได้ พระเจ้าหริวรมันที่ 4 ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่ในรัชกาลของพระองค์ทำนุบำรุง
จัมป๋าให้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพราะการสูญเสียดินแดนทางตอนเหนือไปในรัชกาลก่อน ทำให้
จัมป๋าสูญเสียกำลังไปมาก ใน ค.ศ. 1076 พระองค์ได้ร่วมกับจีนยกไปรบกับอาณาจักร
โคโคเวียต แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงพยายามหันมาฟื้นฟูความสัมพันธ์กับอันนัม โดยการส่ง
เครื่องบรรณาการไปให้อันนัมจนถึงปลายคริสต์ศตวรรษนี้ ใน ค.ศ. 1080 ทรงทำพิธีราชา
ภิเษกพระโอรสอายุเพียง 9 พรรษา ขึ้นเป็นกษัตริย์จาม ทรงพระนามว่า พระเจ้าชัยอินท
วรมันที่ 2 (Jaya Indravarman II) เมื่อพระเจ้าหริวรมันที่ 4 สิ้นพระชนม์ลงนั้น พระ
เจ้าอินทวรมันที่ 2 ยังทรงพระเยาว์อยู่ ไม่สามารถจะปกครองประเทศได้ จึงต้องมีผู้สำเร็จ

1. G. Coedes, op.cit., p. 141

ราชการ ผู้ที่ขึ้นมาเป็น คือ เจ้าชายปาง (Pang) ต่อมาเจ้าชายปางได้ตั้งตัวเป็นกษัตริย์
คังนั้น พวกขุนนางที่สนับสนุนพระเจ้าชัย อินทรวรมันที่ 2 จึงรวมกันปฏิวัติล้มอำนาจเจ้าชาย
ปาง และพระเจ้าชัย อินทรวรมันที่ 2 ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์อีกครั้งหนึ่ง

หลังจากขึ้นครองราชย์ครั้งหลังนี้ พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 2 ได้เริ่มมีไมตรีกับ
จีน และส่งบรรณาการไปยังอาณาจักรโคเวียดหลายครั้ง ใน ค.ศ. 1103 ได้มีชาวอันนัม
ซึ่งลี้ภัยเข้ามาอยู่ในจัมปา เสนอความเห็นให้พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 2 คิดหาทางยึดแคว้น
3 แคว้นทางภาคเหนือกลับคืน ซึ่งทางจัมปาสามารถรักษาไว้ได้ในระยะเวลาเพียงไม่กี่เดือน
พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 2 ปกครองจัมปาด้วยความสงบเรียบร้อย จนถึง ค.ศ. 1113 ใน
รัชกาลนี้ ได้ทรงปฏิสังขรณ์ศาสนสถานหลายแห่ง ตลอดจนสร้างศาสนสถานในเมืองมิเชิน
ความสัมพันธ์ระหว่างจัมปากับอันนัมมีความสงบต่อมาจนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 13 ทั้งนี้
เพราะจามีเหตุการณ์มาบังคับ เนื่องจากมีความวุ่นวายอยู่ทางบ้านเขมร ตรงกับสมัย
พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (Suryavarman II) แห่งกัมพูชา ซึ่งพยายามจะมีอำนาจเหนือ
จัมปา ใน ค.ศ. 1145 เขมรได้ยกทัพเข้ามาโจมตีจัมปาได้ ยึดเมืองหลวงตลอดจนเขต
แดนทางส่วนเหนือของจัมปาได้ตกอยู่ใต้อำนาจของเขมร ซึ่งพระเจ้าสุริยวรมันแห่งเมือง
พระนคร (Angkor) ได้ตั้งตนเป็นผู้ปกครองอาณาจักร¹ ครั้งนี้ตรงกับสมัยพระเจ้าชัย
อินทรวรมันที่ 3 (Jaya Indravarman III) ซึ่งได้สาบสูญไปในความวุ่นวายครั้งนี้
ไม่อาจทราบได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับพระองค์ ดินแดนส่วนเหนือของอาณาจักรจัมปาตกอยู่
ภายใต้การปกครองของเขมรจนถึง ค.ศ. 1149

ใน ค.ศ. 1147 ได้มีกษัตริย์จามพระองค์ใหม่ตั้งตนขึ้นในดินแดนตอนใต้
บริเวณ Panduranga ทรงพระนามว่า พระเจ้าชัยหริวรมันที่ 1 (Jaya Harivarman I)
ได้พยายามต่อต้านการรุกรานของเขมรโดยการขับไล่ออกไปได้ และในปี 1149 ได้ยึดเมือง
วิชัยกลับคืน รวมอาณาจักรขึ้นใหม่ แต่พระองค์ก็ยังมีใต้อำนาจครอบคลุมอาณาจักรจัมปา
ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะได้มีผู้อ้างตนเป็นกษัตริย์ขึ้นมาใช้อำนาจอีกผู้หนึ่ง คือ Vamsaraja
ได้ส่งผู้สมัทรพรตพวกจากชาวเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณเหนือเขา ในที่สุด ได้หลบหนีไป
อยู่ถันนัม หลังจากรวบรวมกำลังพลจนมีจำนวนมากขึ้น จึงได้ยกมารุกจัมปา แต่สู้ไม่ได้

1. Hall, op.cit., p. 177

และได้สิ้นชีวิตลงประมาณ ค.ศ. 1150 หรือ ค.ศ. 1151 แต่ความยุ่งยากภายในช่วง
รัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 ก็ยังไม่หมดสิ้นไป เพราะใน ค.ศ. 1155 เมือง Panduranga
เป็นกบฏ และกว่าจะปราบกบฏได้ราบคาบ ก็กินเวลาถึง ค.ศ. 1160 นับได้ว่า รัชกาลของ
พระองค์เป็นเวลาที่ต้องทำสงครามเพื่อรักษาอำนาจ หลังจากเหตุการณ์วุ่นวายสงบลง พระ
องค์ได้ทรงซ่อมแซมบ้านเมืองที่เสียหาย สร้างศาสนสถานแห่งใหม่ ตลอดจนบูรณะของเก่า
ให้ดีขึ้น ใน ค.ศ. 1166 ได้มีการส่งคณะทูตพร้อมของขวัญไปมอบแด่ Thein To แห่ง
อาณาจักรของอานัม แต่ใน ค.ศ. 1167 กองทัพอานัมก็พยายามรุกเข้าแถวชายแดน ซึ่ง
เป็นจังหวัดเดียวกับที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 1 สวรรคตลง และผู้สืบทอดมาก็คือ พระเจ้าชัย
วรมันที่ 4 ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ ซึ่งได้ส่งของขวัญล้ำค่าแพงไปมอบแด่ Thein To
พระเจ้า Thein To จึงมีคำสั่งให้กองทัพอานัมยกกลับไป

พระเจ้าชัยวรมันที่ 4 เป็นกษัตริย์ที่มีความเฉลียวฉลาด การขึ้นครองราชย์
ของพระองค์นั้น ได้ทรงยึดบัลลังก์จากพระโอรสของกษัตริย์องค์ก่อน หลังจากขึ้นครองราชย์
แล้ว ได้มีพระประสงค์ที่จะจัดการกับกัมพูชาเป็นการตอบแทนที่พระเจ้าสุริยวรมันแห่งกัมพูชา
ได้เคยบุกรุกจัมปา ดังนั้นจึงเกิดการสู้รบกันใน ค.ศ. 1170 เป็นครั้งแรก และอีกครั้งหนึ่ง
ใน ค.ศ. 1177 พระเจ้าชัยวรมันที่ 4 ได้ยกกองทัพเรือไปบุกถึงบริเวณดินดอนสามเหลี่ยม
ปากแม่น้ำโขง ในที่สุดก็ยึดเมืองพระนคร (Angkor) ได้ ปล้นสะดมเมืองและยึดทรัพย์สิน
ได้เป็นจำนวนมาก การสู้รบกันครั้งนี้ ทำให้เกิดความเกลียดชังอย่างมากระหว่างจัมปาและ
กัมพูชาจนหลายปีต่อมา

ใน ค.ศ. 1190 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ผู้สร้างนครธมของกัมพูชา ได้ยกทัพมา
รุกรานจัมปาอีก โดยมีผู้นำทัพเป็นเจ้าชายจากพระองค์หนึ่ง ชื่อ Sri Vidyanandana
ซึ่งไปได้รับการศึกษาที่เมืองพระนคร การบุกครั้งนี้ สามารถมีชัยชนะเหนือจัมปาได้ พระเจ้า
ชัยวรมันที่ 4 ถูกส่งไปเมืองพระนคร ส่วนพระโอรส คือ เจ้าชาย In ได้ขึ้นเป็น
กษัตริย์ ณ เมืองวิชัย ความพ่ายแพ้ครั้งนี้ทำให้อาณาเขตของจัมปาได้ถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน
ส่วนหนึ่ง Sri Vidyanandana ปกครองอยู่ที่ Panduranga ในฐานะตัวแทนของกัมพูชา
ทรงพระนามว่า สุริยวรมัน อีกส่วนหนึ่ง เจ้าชาย In ปกครอง ณ เมืองวิชัย ผลที่เกิดขึ้น

ตามมา คือ มีกบฏเกิดขึ้นทั่วไปในจัมปา เป็นการต่อต้าน เจ้าชาย In ถูกขับไล่ออกจาก
จัมปา โดยผู้นำจามคนใหม่ ซึ่งขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า ชัยอินทรวรมันที่ 5 ดังนั้น
พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 7 แห่งกัมพูชาได้ส่งพระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 4 แห่งจัมปาที่จับตัว
ไปพร้อมด้วยกองทัพมายึดบัลลังก์คืน และตอนหลัง สุริยวรมันได้จัดการโดยยกกองทัพมายึด
วิชัยใต้ และปลงพระชนม์พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 5 ตลอดจนจัดการกับพระเจ้าชัยอินทร
วรมันที่ 4 ได้ใน ค.ศ. 1192 และสามารถรวบรวมจัมปาได้ตลอดจนเลิกเป็นไมตรีกับ
กัมพูชา มีการส่งคณะทูตไปอันนัมและจีน และ ค.ศ. 1199 ได้รับการยอมรับจากจักรพรรดิ
Long Can ใน ค.ศ. 1203 เขมรสามารถมีชัยชนะเหนืออาณาจักรจัมปาอีกครั้งหนึ่ง
ดังนั้น ระยะเวลา ค.ศ. 1203 - 1220 จัมปาจึงตกอยู่ใต้การปกครองของเขมร สาเหตุที่ทำให้
กองทัพเขมรเลิกยึดครองดินแดนจัมปาในระยะต่อมานั้น ไม่ได้มีการบันทึกไว้ว่าเป็นเพราะ
เหตุใด แต่นาย Maspero และ Coedès ได้กล่าวสรุปว่า สาเหตุที่ทำให้เขมรยกทัพ
กลับไป ก็เพราะกองทัพไทยได้บุกเขมร เขมรจึงจำต้องละทิ้งจัมปา ต่อมาจัมปาก็ฟื้นตัวขึ้น
มาใหม่อย่างช้า ๆ ทั้งนี้ เพราะการที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของกัมพูชาเป็นเวลานาน
และพยายามที่จะหาทางเอาดินแดน 3 จังหวัดกลับคืนมาจากอันนัม

สมัยต่อมา คือ สมัยพระเจ้าชัยปรมเสถรวรมันที่ 2 (Jaya Paramesvarman II)
ขึ้นครองราชย์หลังจากเขมรได้ออกไปแล้ว ตามพงศาวดารอันนัมกล่าวว่า จัมปาถือโอกาสที่
ราชวงศ์ Li แห่งอันนัมอ่อนแอลง บุกรุกตามบริเวณชายฝั่งของอันนัม ต่อมา ค.ศ. 1225
ราชวงศ์ใหม่แห่งอันนัมคือ ราชวงศ์ Tran ขึ้นมามีอำนาจ ได้เรียกร้องให้จัมปาส่งเครื่อง
ราชบรรณาการไปมอบแด่อันนัม แต่พระเจ้าชัยปรมเสถรวรมันที่ 2 ได้ขลิหัตถ์อันนัมคืน 3 จังหวัด
ที่ยึดไป ผลคือ พระเจ้า Tran Thai-Ton แห่งอันนัมได้บุกจัมปา จัมปาตกอยู่ในฐานะ
ลำบาก แม้จะต้านทานอย่างหนัก ในที่สุด พระเจ้าชัยปรมเสถรวรมันที่ 2 ก็ถูกฆ่าตายประมาณ
ค.ศ. 1252

กษัตริย์องค์ต่อมา คือ พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 6 (Jaya Indravarman 6)
สมัยนี้อันนัมประสบปัญหาจากการบุกรุกของพวกมองโกลลงมาทางตอนเหนือของอันนัม ดังนั้น
อันนัมจึงหยุดครุฑรานจัมปาเป็นการชั่วคราว ใน ค.ศ. 1260 พระเจ้ากุบไลข่าน (Kublai
Khan) ได้ขึ้นมาเป็นผู้นำมองโกล สามารถมีชัยชนะราชวงศ์ Sung ของจีนได้ ต่อจากนั้น
ได้ส่งทูตไปอันนัม กัมพูชา จัมปา เพื่อแจ้งแก่ผู้ปกครองประเทศเหล่านี้ถึงความยิ่งใหญ่ในฐานะ

นี้ ทำให้พระเจ้า Tran Anh ton ต้องยกกองทัพมาปราบ และได้จับพระโอรสของ
พระเจ้าชัยสิงหรวมน์ที่ 4 พร้อมทั้งมเหสี ** นำไปยังแคว้นตั้งเกีย กษัตริย์องค์ต่อมาของ

* คือ Thuan-Chan และ Hoa-Chau

** มเหสีชาวชวา

